

nr. 3, oktober 2005

UDPOSTEN

Husorgan for utenrikstjenesten

KOMMENTAR

Odd Gunnar Skagestad

Riksvåpenets varianter – og dets herkomst

Riksvåpenets varianter – og dets herkomst

EN TAKK OG HONNOR til Lars Tangeraaas for hans trivelige og informative artikkel (UDposten nr.2, juni 2005, side 8-9) om Riksvåpenets varianter.

Vår forhennevende protokollsjef m.m. må ikke minst berømmes for sin forbilledlige tilbakeholdenhet i omtalen av de to fenomenene «departementenes designprogram» og «Peugeot-løven». Ved subtilt å avstå fra underfundigheter eller endog antydningvisse kryssreferanser (ennsi tilløp til plumpe ironiseringer), overlater han elegant de eventuelle meta-tematiske aspekter til leserens egen fantasi og funderinger.

Tangeraaas' redegjørelse for vårt norske Riksvåpens opphav inspirerer til enkelte supplerende bemerkninger. Dette gjelder spesielt passusen «*Den norske løve, som ble introdusert av kong Eirik Magnusson ca. 1280, er en kopi av den skotske løve, (...)»*, samt «*Løven som skjoldfigur går tilbake til 1100-tallet og ble sannsynligvis først benyttet av greven av Flandern*».

KAN DETTE stemme, da? Uaktet hvilke skotske og flamske kilder som man underveis måtte ha tappet fra, har det norske Riksvåpen også sin egen historie og forhistorie. Og Riksvåpenets forhistorie som norsk *kongevåpen* (skjoldfigur og draktmerke) går iallfall tilbake til tidligst på 1100-tallet, nærmere bestemt Anno Domini 1103. Dette beskrives detaljert av Snorre i *Magnus Barfots saga*, avsnitt 24, som omhandler kongens felttog i Irland og bakholdsangrepet hvor den stridsglade monarken fikk banesår: «Kong Magnus hadde hjelm på hodet og rødt skjold, og på den var det innlagt en løve i gull. (...) Over skjorten hadde han en rød silketrøye; i den var en løve innsydd foran og bak med gul silke». Om kongens nærmeste våpendrager (stabssjef) Øyvind Olboge heter det likeledes at han «hadde også rød silketrøye på samme måte som kongen».

Om kong Magnus selv gir sagaen forøvrig inntrykk av han var noe av en moteløve og en trendsetter, som gjerne lot seg sitere på fyndordet «Konge skal en ha til ære og ikke til langt liv». At hans introduksjon av den gyldne løven på rød bunn som kongelig skjoldfigur og draktmerke har vært et inspirerende eksempel til etterfølgelse, synes rimelig nok.

Det er ikke kjent hvorvidt Magnus Barfots kongevåpen var i sammenhengende bruk av alle hans etterfølgere gjennom de påfølgende 75 år. Det er på det rene at det ble brukt av kong Sverre i hans regjeringstid (1177–1202), og av samtlige senere norske konger – likeledes av tronpretendenten hertug Skule (død 1240). Det er imidlertid først fra og med kong Eirik Magnussons tronbestigelse i 1280 at det kan sies med sikkerhet at kongevåpenet også har hatt status som Rikets offisielle segl og våpen. Og siden dengang har det også – med de varianter som er hovedtemaet i Lars Tangeraaas' artikkel – hatt et i hovedsak uforandret motiv: Oppreist gull løve på rød bunn med St.Olavs øks som særtegn. Som en kuriositet skal imidlertid bemerkes at Riksvåpenet i de første årene også var utstyrt med 22 roser i skjoldbunnen. Disse ble fjernet i 1285, og har siden vært merkbart fraværende.

NORGE har hatt en turbulent historie. Unioner har kommet og gått, det samme gjelder moter med hensyn til heraldisk design. Men det gamle kongevåpenet har vært i sammenhengende bruk som fast riksvåpen uansett skiftende dynastier, såvel gjennom den lange unionstiden med Danmark som gjennom de forutgående og etterfølgende selvstendighetsperioder. I så måte er det faktisk Europas eldste riksvåpen. Danmarks – i form av kong Knuds kongevåpen – går tilbake til ca. 1190, og svenskens «Tre Kronor» kom først til i 1364. ■

Riksvåpenets varianter – og dets herkomst

EN TAKK OG HONNØR til Lars Tangeraaas for hans trivelige og informative artikkel (UDposten nr.2, juni 2005, side 8-9) om Riksvåpenets varianter.

Vår forhenværende protokollsjeff m.m. må ikke minst berømmes for sin forbilledlige tilbakeholdenhet i omtalen av de to fenomenene «departementenes designprogram» og «Peugeot-løven». Ved subtilt å avstå fra underfundigheter eller endog antydningssvise kryssreferanser (ennsi tilløp til plumpe ironiseringer), overlater han elegant de eventuelle meta-tematiske aspekter til leserens egen fantasi og funderinger.

Tangeraaas' redegjørelse for vårt norske Riksvåpens opphav inspirerer til enkelte supplerende bemerkninger. Dette gjelder spesielt passusen «*Den norske løve, som ble introdusert av kong Eirik Magnusson ca. 1280, er en kopi av den skotske løve, (...)»*, samt «*Løven som skjoldfigur går tilbake til 1100-tallet og ble sannsynligvis først benyttet av greven av Flandern*».

KAN DETTE stemme, da? Uaktet hvilke skotske og flamske kilder som man underveis måtte ha tappet fra, har det norske Riksvåpen også sin egen historie og forhistorie. Og Riksvåpenets forhistorie som norsk kongevåpen (skjoldfigur og draktmerke) går iallfall tilbake til tidligst på 1100-tallet, nærmere bestemt Anno Domini 1103. Dette beskrives detaljert av Snorre i *Magnus Barfots saga*, avsnitt 24, som omhandler kongens felttog i Irland og bakholdsangrepet hvor den stridsglade monarken fikk banesår: «Kong Magnus hadde hjelm på hodet og rødt skjold, og på den var det innlagt en løve i gull. (...) Over skjorten hadde han en rød silketrøye; i den var en løve innsydd foran og bak med gul silke». Om kongens nærmeste våpendrager (stabssjef) Øyvind Olboge heter det likeledes at han «hadde også rød silketrøye på samme måte som kongen».

Om kong Magnus selv gir sagaen forøvrig inntrykk av han var noe av en moteløve og en trendsetter, som gjerne lot seg sitere på fyndordet «Konge skal en ha til ære og ikke til langt liv». At hans introduksjon av den gyldne løven på rød bunn som kongelig skjoldfigur og draktmerke har vært et inspirerende eksempel til etterfølgelse, synes rimelig nok.

Det er ikke kjent hvorvidt Magnus Barfots kongevåpen var i sammenhengende bruk av alle hans etterfølgere gjennom de påfølgende 75 år. Det er på det rene at det ble brukt av kong Sverre i hans regjeringstid (1177–1202), og av samtlige senere norske konger – likeledes av tronpretendenten hertug Skule (død 1240). Det er imidlertid først fra og med kong Eirik Magnussons tronbestigelse i 1280 at det kan sies med sikkerhet at kongevåpenet også har hatt status som Rikets offisielle segl og våpen. Og siden dengang har det også – med de varianter som er hovedtemaet i Lars Tangeraaas' artikkel – hatt et i hovedsak uforandret motiv: Oppreist gull løve på rød bunn med St.Olavs øks som særtegn. Som en kuriositet skal imidlertid bemerkes at Riksvåpenet i de første årene også var utstyrt med 22 roser i skjoldbunnen. Disse ble fjernet i 1285, og har siden vært merkbart fraværende.

NORGE har hatt en turbulent historie. Unioner har kommet og gått, det samme gjelder moter med hensyn til heraldisk design. Men det gamle kongevåpenet har vært i sammenhengende bruk som fast riksvåpen uansett skiftende dynastier, såvel gjennom den lange unionstiden med Danmark som gjennom de forutgående og etterfølgende selvstendighetsperioder. I så måte er det faktisk Europas eldste riksvåpen. Danmarks – i form av kong Knuds kongevåpen – går tilbake til ca. 1190, og svenskens «Tre Kronor» kom først til i 1364. ❧

Riksvåpenets varianter – og dets herkomst

EN TAKK OG HONNOR til Lars Tangeraas for hans trivelige og informative artikkel (UDposten nr.2, juni 2005, side 8-9) om Riksvåpenets varianter.

Vår forhenværende protokollsjeff m.m. må ikke minst berømmes for sin forbilledlige tilbakeholdenhet i omtalen av de to fenomenene «departementenes designprogram» og «Peugeot-loven». Ved subtilt å avstå fra underfundigheter eller endog antydningvisse kryssreferanser (ennsi tillopp til plumpe ironiseringer), overlater han elegant de eventuelle meta-tematiske aspekter til leserens egen fantasi og funderinger.

Tangeraas' redegjørelse for vårt norske Riksvåpens opphav inspirerer til enkelte supplerende bemerkninger. Dette gjelder spesielt passusen «*Den norske løve, som ble introdusert av kong Eirik Magnusson ca. 1280, er en kopi av den skotske løve, (...)»*, samt «*Løven som skjoldfigur går tilbake til 1100-tallet og ble sannsynligvis først benyttet av greven av Flandern»*.

KAN DETTE stemme, da? Uaktet hvilke skotske og flamske kilder som man underveis måtte ha tappet fra, har det norske Riksvåpen også sin egen historie og forhistorie. Og Riksvåpenets forhistorie som norsk kongevåpen (skjoldfigur og draktmerke) går iallfall tilbake til tidligst på 1100-tallet, nærmere bestemt Anno Domini 1103. Dette beskrives detaljert av Snorre i *Magnus Barfots saga*, avsnitt 24, som omhandler kongens felttog i Irland og bakholdsangrepet hvor den stridsglade monarken fikk banesår: «Kong Magnus hadde hjelm på hodet og rødt skjold, og på den var det innlagt en løve i gull. (...) Over skjorten hadde han en rød silketrøye; i den var en løve innsydd foran og bak med gul silke». Om kongens nærmeste våpendrager (stabssjef) Øyvind Olboge heter det likeledes at han «hadde også rød silketrøye på samme måte som kongen».

Om kong Magnus selv gir sagaen forøvrig inntrykk av han var noe av en moteløve og en trendsetter, som gjerne lot seg sitere på fyndordet «Konge skal en ha til ære og ikke til langt liv». At hans introduksjon av den gyldne løven på rød bunn som kongelig skjoldfigur og draktmerke har vært et inspirerende eksempel til etterfølgelse, synes rimelig nok.

Det er ikke kjent hvorvidt Magnus Barfots kongevåpen var i sammenhengende bruk av alle hans etterfølgere gjennom de påfølgende 75 år. Det er på det rene at det ble brukt av kong Sverre i hans regjeringstid (1177–1202), og av samtlige senere norske konger – likeledes av tronpretendenten hertug Skule (død 1240). Det er imidlertid først fra og med kong Eirik Magnussons tronbestigelse i 1280 at det kan sies med sikkerhet at kongevåpenet også har hatt status som Rikets offisielle segl og våpen. Og siden dengang har det også – med de varianter som er hovedtemaet i Lars Tangeraas' artikkel – hatt et i hovedsak uforandret motiv: Oppreist gull løve på rød bunn med St.Olavs øks som særtegn. Som en kuriositet skal imidlertid bemerkes at Riksvåpenet i de første årene også var utstyrt med 22 roser i skjoldbunnen. Disse ble fjernet i 1285, og har siden vært merkbart fraværende.

NORGE har hatt en turbulent historie. Unioner har kommet og gått, det samme gjelder moter med hensyn til heraldisk design. Men det gamle kongevåpenet har vært i sammenhengende bruk som fast riksvåpen uansett skiftende dynastier, såvel gjennom den lange unionstiden med Danmark som gjennom de forutgående og etterfølgende selvstendighetsperioder. I så måte er det faktisk Europas eldste riksvåpen. Danmarks – i form av kong Knuds kongevåpen – går tilbake til ca. 1190, og svenskens «Tre Kronor» kom først til i 1364. ■